

Методика формування графічної компетентності учнів початкової школи як навчальна дисципліна в системі підготовки майбутніх учителів НУШ

Янко Наталія Олексіївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мов і методики їх викладання
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

В умовах модернізації змісту вищої освіти України відповідно до європейських стандартів і практик обов'язковим компонентом освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців є навчальні курси за вибором студентів.

Розроблена навчальна дисципліна «Методика формування графічної компетентності учнів початкової школи» спрямована на формування лінгводидактичної та графічної компетентностей майбутніх учителів початкових класів НУШ. На вивчення цієї навчальної дисципліни вільного вибору студентів доцільно запланувати 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС. Орієнтовний розподіл годин між аудиторними заняттями й самостійною роботою для студентів денної форми навчання такий: лекційних – 14 год., практичних – 16 год., самостійна робота – 60 год.; для студентів заочної форми навчання: лекційних – 6 год., практичних – 8 год., самостійна робота – 76 год.

Основна мета вивчення навчальної дисципліни полягає в оволодінні студентами педагогічних закладів вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта методикою формування навичок каліграфічного письма учнів на уроках української мови та математики, удосконаленні й корекції власного почерку. Досягнення зазначеної мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) поглибити знання студентів про взаємозв'язок фонематичної та графічної систем сучасної української літературної мови;
- 2) сформувати вміння каліграфічно правильно зображувати й коментувати послідовність написання букв українського алфавіту, розділових знаків, арабських цифр і арифметичних знаків; аналізувати їх структуру, особливості форми, розмірів та пропорцій;
- 3) сприяти засвоєнню різних типів і способів з'єднання букв у складах та словах;
- 4) ознайомити студентів із теоретичними засадами процесу формування графічної компетентності дітей молодшого шкільного віку;
- 5) забезпечити оволодіння методами і прийомами, засобами навчання каліграфічного письма першокласників, методикою проведення каліграфічних хвилинок на уроках математики та української мови в початковій школі.

З огляду на основну мету й завдання, очікуванні результати вивчення пропонованого курсу, навчальний матеріал доцільно розподілити на 4 змістові модулі:

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади формування графічної компетентності учнів початкових класів.

Змістовий модуль 2. Методика формування графічної компетентності учнів на уроках математики в початковій школі.

Змістовий модуль 3. Методика формування графічної компетентності першокласників на уроках навчання грамоти.

Змістовий модуль 4. Методика формування й удосконалення графічної компетентності учнів 2-4 класів на уроках української мови.

У процесі опанування навчальної дисципліни майбутні фахівці початкової ланки освіти мають досягти таких *результатів навчання*:

знати:

- фонематичну й графічну системи української літературної мови, співвідношення між ними;
- історичні етапи розвитку письма, його типи;
- зовнішні та внутрішні умови формування графічної компетентності учнів початкової школи;
- основні вимоги до письмового приладдя;
- програмові вимоги щодо формування графічної компетентності здобувачів початкової освіти;
- принципи, методи і прийоми, засоби навчання каліграфічного письма учнів початкової школи;
- психофізіологічні особливості формування навички письма в першокласників, специфіку навчання письма ліворуких дітей;
- класифікацію основних і додаткових елементів букв українського алфавіту;
- технічні характеристики форми та послідовність написання малих і великих літер українського алфавіту, розділових знаків, арабських цифр і арифметичних знаків;
- поділ букв українського алфавіту на групи за генетичним методом;
- методику запису складів, слів, речень із новою буквою;
- мету, основні завдання та зміст роботи на різних етапах формування графічної компетентності учнів початкової школи;
- методику проведення каліграфічних хвилинок на уроках математики та української мови в 2-4 класах;
- типові графічні помилки й недоліки в письмових роботах першокласників;
- методику проведення фізкультхвилинок та пальчикової гімнастики на уроках навчання грамоти (письма);
- правила ведення і перевірки зошитів.

уміти:

- орієнтуватися в лініях зошитів із графічними сітками № 1, 3, 5 та навчати цієї орієнтації учнів початкової школи;
- добирати вправи з підготовки руки дитини до письма;
- дотримуватися умов та гігієнічних вимог до каліграфічного письма;
- каліграфічно правильно зображувати рукописні літери українського алфавіту, розділові знаки, арабські цифри й арифметичні знаки;

- правильно поєднувати букви в процесі написання складів і слів, навчати учнів використовувати природні способи і типи з'єднань (верхнє, середнє, нижнє);
- писати в зошитах із різною розліновкою та на класній дошці;
- коментувати написання малих і великих букв, з'єднання їх з іншими буквами;
- застосовувати різні методи й прийоми навчання каліграфічного письма учнів початкової школи;
- проводити фізкультхвилинки та пальчикову гімнастику на уроках навчання грамоти (письма);
- добирати матеріал для каліграфічних хвилинок на уроках української мови та математики, методично правильно проводити їх;
- аналізувати, розробляти і проводити фрагменти уроків навчання грамоти (письма);
- виявляти графічні помилки й недоліки у власному письмі та письмі однокласників; організувати роботу над їх попередженням й усуненням в письмових роботах дітей молодшого шкільного віку;
- дотримуватися вимог щодо ведення і перевірки зошитів.

До *ефективних методів поточного контролю* відносимо оцінювання роботи студентів на практичних заняттях, його участь у мікрогрупах; перевірку виконання завдань для самостійної роботи та індивідуальних завдань із каліграфії; тестування знань студентів із певної теми, змістового модуля; виконання підсумкових контрольних робіт із каліграфії; індивідуальну співбесіду; самоконтроль, самоаналіз й самооцінювання рівня сформованості навичок каліграфічного письма. *Підсумковий контроль* пропонуємо здійснювати у формі заліку.

Зауважимо, що з метою інформаційного забезпечення навчальної дисципліни варто використовувати навчальні посібники й методичні рекомендації, автори й укладачі яких дотримуються чинних зразків каліграфічного письма арабських цифр, букв українського алфавіту та їх з'єднань [2], затверджених рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 18 липня 2003 року (Боднар Н.М., Прищепи О.Ю., Трунової В.А., Цепової І.В., Чабайовської М.І. [3, 4, 5]; Ігнатової К.В., Ткачук Д.О., Янко Н.О. [6, 7] та ін.).

Упровадження навчального курсу за вибором «Методика формування графічної компетентності учнів початкової школи» сприятиме підвищенню рівня професійної лінгводидактичної підготовки студентів спеціальності 013 Початкова освіта у закладах вищої освіти.

Список літератури:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (з редакцією станом на 31.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 31.03.2023).

2. Про розроблення єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських та російських букв та їх з'єднань / Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 18 липня 2003 р. (протокол №8/2-19). *Початкова школа*. 2004. № 1. С. 12–15.

3. Методика навчання каліграфії в сучасній початковій школі : навч. посіб. для вчит. почат. класів, викладачів і студ. ВНЗ I–IV рівнів акредитації / Н. М. Боднар, О. Ю. Прищепа, В. А. Трунова, І. В. Цєпова, М. І. Чабайовська ; за ред. В. А. Трунової. Харків : Ранок, 2017. 464 с.

4. Прищепа О. Ю. Альбом рукописних літер українського та російського алфавітів, методичні рекомендації до їх написання. Київ : Освіта, 2018. 95 с.+16 с. (метод. рекомендацій).

5. Цєпова І. В. Зразки каліграфічного написання літер і цифр для 1 класу з методичними рекомендаціями. Харків : Ранок, 2011. 16 с. + додаток (20 окремих арк.) у комплекті.

6. Зразки й алгоритми каліграфічного написання арабських цифр і арифметичних знаків : метод. реком. для студ. денної та заочної форм спец-ті 013 Початкова освіта педагогічних ЗВО / уклад. : Ігнатова К.В., Ткачук Д.О. ; авт. віршів : Барнич О.В. ; за заг. ред. Н. О. Янко. Чернігів : ФОП Баликіна О.В., 2018. 28 с.

7. Методика навчання каліграфічного письма в початковій школі : навч. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання педагогічних закладів вищої освіти спец-ті 013 Початкова освіта / упорядник : Н.О. Янко. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2021. 92 с. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7165/1/Методика%20навчання%20каліграфічного%20письма%20в%20початковій%20школі.pdf> (дата звернення: 31.03.2023).